

Kirja-arvosteluja

KOKEMUKSIA AUSTRALIASTA

Penttilä Matti: Siirtolaisena Australiassa. OK-kirja, Tallinna 2013. 306 s. ISBN 978-952-67997-0-4.

Matti Penttilä aloittaa tarinansa kertomalla taustastaan, lapsuudestaan ja nuoruudestaan ennen lähtöään siirtolaiseksi Australiaan 21-vuotiaana, vuonna 1967. Hän kertoo matkastaan ja saapumisestaan vieraaseen maahan, kieltä osaamattomana. Alussa päähuomio tuntuu olevan ihmisissä, mutta myöhemmin kuvaukset maisemista ja paikoista saavat enemmän sijaa. Lukija saa seurata kirjoittajaa moniin eri työpaikkoihin ja matkoille eri puolilla maata. Penttilä on toiminut useassa eri ammatissa – aluksi rakennuksilla, sitten Suomi-lehden toimituksessa, myöhemmin autokoulun opettajana ja vielä huonekalujen kokoojanakin.

Päiväkirjoja Penttilä on kirjoittanut ilmeisen ahkerasti ja täsmällisesti, niin yksityiskohtaisesti hän kuvailee kokemuksiaan vuosikymmenien ajalta. Hän on liikkunut paljon ympäri Australiaa ja käynyt Uudessa Seelannissakin. Hän kuvailee elävästi automatkojaan erilaisine kommelluksineen ja monia kaupunkeja, joissa on pysähtynyt, yöpynyt, asunut, työskennellyt. Runsaat maisemakuvaukset matkojen varrelta maalaavat Australian moninaisen luonnon lukijan silmien eteen.

Penttilä kirjoittaa itsestään hyvin avoimesti ja rehellisen tuntuisesti. Hän mainitsee turhankin useaan kertaan ujoutensa, huonommuuden tunteensa ja itseluottamuksen puutteensa, joiden uskoo olevan syynä poikamiehenä pysymiseensä. Lukuisista tapaamistaan ihmisistä kirjoittaja kertoo värikkäästi ja heidän omilla nimillään.

Huolimatta siitä, että Penttilä on asunut Australiassa yli neljän vuosikymmenen ajan, kieli ei ole unohtunut, vaan hän kirjoittaa suomen kielellä sujuvasti. Penttilä mainitseekin sekä lukemisen että

kirjoittamisen rakkaiksi harrastuksikseen. Kirjan tarina on koskettava, se on myös viihdyttävä, ja tunnelmiltaan vaihteleva: toisinaan hauska, toisinaan apea, toiveikas tai masentunut, värikäs ja harmaa. Ihan niin kuin elämä on. Matti Penttilän kirja Siirtolaisena Australiassa on arvokas palanen siirtolaiskulttuuriamme.

Irma Puttonen

TIETOA AUSTRALIAN ALKUPERÄISKANSASTA

Räisänen, Heljä Viola: ”Aboriginaalit. Australian alkuperäiskansa”. Omakustanne, Australia 2011. 233 s.

”Aboriginaalit, Australian alkuperäiskansa” on Heljä Viola Räisänen toimittama antropologishenkinen julkaisu Australian alkuperäisväestön kulttuurista ja elinolosuhteista. Historiallista kontekstia teos saa katsauksilla Australian väestöhistorian kehitykseen sekä alkuperäisväestön että etenkin historiallisen brittiläisen maahanmuuttoaallon suhteen. Kehitystä ja erityisesti sen kriisejä esitellään teoksen lopussa myös kronologisen kalenterin muodossa. Pääosassa ovat kuitenkin tutkijan omat havainnot aboriginaaliyhteisöjen parissa eri puolilla Australiaa 2000-luvulla.

Arviota varten Räisäisestä ja hänen teoksestaan oli niukalti taustatietoa olemassa. Kirjailijan mahdolliset akateemiset kytkökset tai aiempi julkaisuhistoria jäivät täten epäselviksi. Googlettaaminen tuotti sekin heikosti tuloksia: pääasiallinen anti koostui omakustanteisen kirjan nettikauppa-mainoksista. Jotain sentään löytyi: Räisänen esitteli aboriginaalikulttuuria Siirtolaisuusinstituutin järjestämässä Suomi sydämessä -tapahtumassa sen Oseania-seminaarissa Turussa kesällä 2011. Oletamme siis, että tekijä on vähintäänkin paneutunut alan harrastaja sarallaan.

Kirjaa on akateemisesta näkökulmasta tarkasteltuna houkuttelevaa pitää eräänlaisena kurioositeettina. Akateemisen tutkimuksen perinteiset muodot johdannosta tutkimusongelman, teoreettisen näkökulman, lähteistön, metodien ja avaintermien avaamiseen puuttuvat. Samoin tekijän positiivinen tutkittavaan aiheeseen jää tekemättä. Se, mitä saadaan, on elämyksellistä ja voimakkaasti henkilökohtaisella tasolla koettua tietoa alkuperäisasukkaiden tavoista ja kulttuurista sekä suhteesta valtaväestöön. Se, mitä menetetään, on analyysin läpinäkyvyys ja tutkijan objektiivisuus suhteessa kohteeseen. Kirjaa lukiessa aboriginaalit näyttäytyvät turhan usein rousseaulaisina ”jaloina villoina”, jotka ovat säilyttäneet virheettömän elämäntapansa toisin kuin täydellisen turmeltuineet länsimaiset kulttuurit. Pois se meistä. Ja heistä. Toistuessaan asetelma tekee lukukokemukselta raskaan, asiaan liittyvistä historiallisista mustista hetkistä huolimatta.

Ilmeisistä puutteistaan huolimatta teoksen aihepiiri on joka tapauksessa kiinnostava. Esimerkiksi transkulturaationäkökulman kautta tehty tarkastelu aboriginaalien ja australialaisen kaupunkilaisen valtaväestön kohtaamisista ja mahdollisista hybridisistä kulttuurimuodoista voisi olla kiinnostavaa luettavaa. Nyt haetaan kenties liikaakin vastakkainasettelua osapuolien välille ja samalla sorrutaan kohteen yliromantisointiin. Tällaisessa muodossaankin tuki aineistolla on lukuarvoa, jo pelkästään aboriginaalien ”uniajan” (”dreamtime”) käsittely on kiinnostava aihepiiri maallikon näkökulmasta.

Jari Nikkola

AMERIKANSUOMALAISET KUVINA

Oja, Vesa: Finglish.
Bookwell Oy Porvoo
 2013. 240 s. ISBN
 978-952-292-002-7

Kirjan alussa Vesa Oja pohjustaa kirjan kirjoittamisensa syytä, otsikolla Kultasantaistet. Siinä hän

kertoo Eino-enonsa lähdöstä siirtolaiseksi Kanadaan vuonna 1928. Myöhemmin 1950-luvulla myös kirjoittajan täti Mirjami muutti Kanadaan. Kirjan alkuosassa Vesa Oja kirjoittaa myöskin omasta vierailustaan Mirjami-tädin luona vuonna 1972. Myöhemmin, vuonna 2004 Oja lähti etsimään enonsa ja tätinsä jälkiä Ontarioon. Siellä hän sai ajatuksen kuvata suomalaissiirtolaisten jälkeläisiä. Lukuisilla matkoillaan Vesa on kuvannut ja jututtanut satoja amerikan- ja kanadansuomalaisia, sekä heidän jälkeläisiään kirjansa FINGLISH kirjoittamista varten.

Kirjan sisältö on mielestäni jaettu selvästi omiksi aihealueikseen. Alussa johdanto-osassa on kerrontaa siitä, miksi kirjoittaja on halunnut tuoda jälkipolville tietoa siirtolaisten usein rankastakin taipaleesta asettua asumaan ja tekemään työtä uudessa kotimaassaan. Siirtolaisina kohdatuista vaikeuksista saa myös hyvän kuvan, kun Vesa kirjoittaa omaehtoisesti sukulaisiaan kohdanneista tragediaista ja vastoinkäymisistä Kanadassa.

Kirjan kerrontaa on elävöitetty liittämällä mukaan suuri määrä valokuvia haastatelluista henkilöistä. Tämä tekee lukemisesta vielä mielekkäämmän, kun tarinoiden henkilöillä on myös kasvot. Jokainen kuviin liittyvä erillinen tarina on kuvattu selkeän lyhyesti. Niistä saa riittävän hyvän käsityksen tarinoiden henkilöistä.

Kirjan loppuosaan on koottu luettelo suomalaisten ja amerikkalaisten elämälle historiallisesti tärkeistä ja merkittävistä vuosiluvuista tapahtuneen v. 1638–2010.

Lähdeluettelona on käytetty kattavaa lähdekirjallisuusaineistoa, josta myös lukija voi hakea aiheeseen liittyvää lisätietoa.

Kirjan lopussa olevasta luettelosta näkyy, että kirjan tekoa varten haastateltujen henkilöiden lukumäärä on varsin suuri, käsittäen jopa useita satoja henkilöitä. Kirjoittaja on täten saanut julkaisuun varten runsaasti todenperäistä ja laaja-alaista tietoa siirtolaisten elämästä. Lisäksi haastatteluun osallistuneet ovat asuneet ympäri Yhdysvaltoja ja Kanadaa, joten Vesa Ojalla on läpileikkaukseltaan riittävää ja runsasta tietoa, sekä materiaalia siirtolaisista ja siirtolaisuudesta.

Hyvänä loppuna kirjassa on myös pieni kuvaus itse kirjan tekijöistä Vesa ja Päivi Ojasta valokuvineen.

Mielestäni kirjan tekijä on kahdeksan vuoden projektinsa päätteeksi valmistuneessa kirjassaan

onnistunut asiantuntevasti tuomaan hyvin ja tiivistetyksi esiin siirtolaisten unelmia, utopioita ja kotimaan kaipuuta heidän amerikkalaistuneessa elämässään.

Sisällön helpomman luettavuuden kannalta olisi ehkä ollut parempi liittää tarinat suoraan kuvien yhteyteen esim. kuvakokoja pienentämällä. Nyt tarinan lukemisen yhteydessä joutuu kirjaa monesti selaamaan tekstiin liittyvää kuvayhteyttä etsiessä. Värikuvat ovat kuitenkin tällaisenaankin, pienellä tekstillä varustettuna, mielekästä katseltavaa. Värikuvat ovat myös laadultaan erittäin korkeataluokkaisia.

Kuvat olisi myös mielestäni voinut ryhmitellä esim. osavaltiokohtaisesti, jotta olisi muodostunut parempi näkemys osavaltioiden eroavaisuuksista maisemallisesti ja kulttuurillisesti. Samoin tällöin olisi helpottunut sekä asuntojen että siirtolaisten elämiseen liittyvien arvojen vertaileminen.

Kieliasultaan kirja on hyvin laadittu ja luettavuudeltaan selkeäpiirteinen.

Kirjan sisältö kuvaa monitahoisesti siirtolaisuutta ja siirtolaisia. Samalla se myös herättää kysymyksiä siitä, miten kolmannen ja neljännen polven jälkeläiset nykyisinvaalivat esi-isiensä perinteitä. Esimerkiksi, mieleeni nousi kysymys, että onkohan uusi amerikkalainen kulttuuri nykyään jo niin vahvaa, ettei siirtolaisten jälkipolvilla ole enää sydämessään sijaa eikä myöskään aikaa vaalia vanhoja perinteitä.

Miten käy alkuperäisten siirtolaisten mukanaan tuomalle kulttuurille? Poistuuko se siirtolaisten nykyisten jälkipolvien mukana lopullisesti hautaan?

Voin lämpimästi suositella kirjan hankintaa esim. niille runsaslukuisille siirtolaisperheiden jälkisuville ja sukulaisille, joiden perheitä siirtolaisuus koskettaa tai on omalta osaltaan koskettanut Suomessa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Itse olen nyt kokenut kirjan annin hyvinkin läheiseksi, tutuksi ja tarpeelliseksi. Syynä tähän on ollut viimekesäinen vierailuni Yhdysvalloissa, johon myöskin liittyi siellä asuvan, kolmannen polven amerikkansuomalaisen sukulaiseni lämminhenkinen ensitapaaminen. Lisäksi osallistuin matkani aikana USA:ssa vuosittain järjestettävään FinnFest-tapahtumaan, jossa oli myös hyvä mahdollisuus tutustua juhliin osallistuneisiin amerikkansuomalaisiin. Vajaan viikon kestäneessä tapahtumassa heitä kävikin useita tuhansia henkilöitä ja tunnelma siellä oli todella lämminhenkinen. Kirjan sisältöä on nyt itse entistäkin helpompaa tulkita, saatuani vierailuni aikana tutustua niin moniin amerikkansuomalaisiin.

Kirjan nimi on mielestäni osuvasti valittu ja herättää tiettyä uteliaisuutta. Erittäin hyvänä lisänä on kirjan kaksikielisyys (suomi-englanti), sillä se laajentaa potentiaalisen lukijakunnan myös Yhdysvaltoihin ja Kanadaan.

Markku Saarinen

Ahvenanmaalaista kielikylpyä

Valtion virkahenkilö oli lähdössä työmatkalle Ahvenanmaalle. Mukaansa hän sai nuoremman kollegansa, umpisuomenkielisiä molemmat. Esimiehen evästys oli tyhjentävä: ”Ahvenanmaa on yksikielinen ja siellä puhutaan ruotsia. Myös vapaa-ajalla. Tämä on erityisen tärkeää, koska olette virantoimituksessa siellä”.

Ahvenanmaalla työtehtävät kestivät kolme päivää. Kouluruotsilla kommunikointiin. Kun virkamiehiä oli kaksi, niin onneksi samat sanat eivät olleet kavereilta hukassa, vaan toistaan tukien kielisolmuista selvittiin. Ahvenanmaan maakunnan puolelta kontaktiviranomaisena toimi nuorehko mies, joka äidinkielellään vei asioita eteenpäin. Raskasta kuitenkin oli. Viimeisenä työpäivänä oli vielä työpäivällinen, jossa kerrattiin viikon asiat ja suoritettiin hyvästijätöt. På svenska.

Aamulla veljekset istuivat Maarianhaminan lentoterminaalissa konetta odotellen. Yhtäkkiä ovesta tupsahti sisään samalle matkalle heidän ahvenamaalainen kollegansa. Kun ystävämme kysyivät lentomatkan syytä, kuului iloinen vastaus: ”olen menossa Turkuun suomen kielen kursseille”. Ystäville tuli mieleen, että tarjolla olisi ollut kolme päivää ilmaista kielikylpyä kotimaisemissa.